

OTWARTY DIALOG

RAPORT:

SPRAWA „KRYMSKICH TERRORYSTÓW”

Rosyjski reżim przeprowadził pokazowy proces sądowy przeciwko przeciwnikom aneksji Półwyspu Krymskiego. Oleg Sentsov i Oleksandr Kolchenko zostali skazani na długie kary więzienia na podstawie sfabrykowanych zarzutów o terroryzm

Fundacja Otwarty Dialog powstała w Polsce w 2009 roku z inicjatywy Lyudmyły Kozlovskiej, pełniącej obecnie funkcję Prezydenta Fundacji. Do celów statutowych Fundacji należą obrona praw człowieka, demokracji i praworządności na obszarze postsowieckim, ze szczególnym uwzględnieniem największych krajów WNP: Rosji, Kazachstanu i Ukrainy.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez organizację misji obserwacyjnych, w tym obserwacji wyborów i monitorowanie stanu przestrzegania praw człowieka w krajach WNP. Na ich podstawie powstają raporty i sprawozdania dystrybuowane następnie wśród instytucji UE, OBWE i innych organizacji międzynarodowych, resortów spraw zagranicznych i parlamentów krajów UE, ośrodków analitycznych i mediów.

Obok działalności obserwacyjnej i analitycznej, Fundacja prowadzi aktywne działania we współpracy z parlamentarzystami zaangażowanymi w sprawy zagraniczne, prawa człowieka i relacje z krajami WNP w celu wsparcia procesów demokratyzacji i liberalizacji polityki wewnętrznej na obszarze postsowieckim. Do istotnych obszarów działalności Fundacji należą także programy wsparcia więźniów i uchodźców politycznych.

Fundacja posiada stałe przedstawicielstwa w Warszawie, Kijowie i Brukseli.

Copyright: Fundacja Otwarty Dialog, wrzesień 2015 r.

00-580 Warszawa

Aleja Szucha 11a/ 21

Tel. +48 22 307 11 22

E-mail: odfoundation@odfoundation.eu

odfoundation.eu

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji prosimy o kontakt:

Kierownik projektu:

Lyudmyła Kozlovskaja lyudmylakozlovskaja@odfoundation.eu

Autor:

Andriy Osavoliyk andriy.osavoliyk@odfoundation.eu

Redakcja:

Lyudmyła Kozlovskaja

Tłumaczenie:

Agnieszka Kaczmarek

Oprawa graficzna:

Andriy Osavoliyk

Fotografia na pierwszej stronie: Radio Svoboda

Przedruk materiałów w całości lub części bez zgody redakcji jest zabroniony.

Оглавление:

1. WSTĘP	4
2. PROCES SĄDOWY	4
3. WYROK	6
4. FABRYKOWANIE ZARZUTÓW O TERRORYZM	6
4.1. Prowokacja służb specjalnych	6
4.2. Stosowanie tortur wobec podejrzanych w celu uzyskania przyznania się do winy	7
4.3. Rozbieżność między postawionymi zarzutami a znamionami czynu	9
5. REAKCJA SPOŁECZNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ	10
6. WNIOSKI.....	11

1. WSTĘP

W Rosji zakończył się pierwszy głośny proces sądowy przeciwko obywatelom Ukrainy. Zgodnie z przewidywaniami, Oleg Sentsov i Oleksandr Kolchenko, publicznie występujący przeciwko aneksji Krymu przez Rosję w 2014 roku, zostali skazani na karę wieloletniego pozbawienia wolności pod zarzutem prowadzenia działalności terrorystycznej.

Postępowanie karne przeciwko nim sfabrykowano. „Grupa terrorystyczna” została stworzona przez śledczych sztucznie, większość „dowodów” uzyskano poprzez zastosowanie tortur lub łamanie prawa, a znamiona zarzucanego czynu były niezgodne ze stawianymi zarzutami.

Społeczność międzynarodowa jednogłośnie potępiła ogłoszone wyroki, nazywając je aktem cynizmu ze strony Rosji.

Przypomnijmy, że w maju 2014 roku na Krymie zostali zatrzymani obywatele Ukrainy: Gennadiy Afanasev, Oleksandr Kolchenko, Oleg Sentsov i Oleksiy Chirniy. Wszyscy oni zostali oskarżeni o popełnienie przestępstw związanych z „terroryzmem” – o podpalenie drzwi w biurze należącym do organizacji Russkaya Obshchina Kryma (Rosyjska Wspólnota Krymu) oraz okna w biurze partii „Yedinaya Rossiya”, a także przygotowanie do wysadzenia pomnika Lenina i memoriału Wiecznego Ognia w Symferopolu. W dniu 23.05.2014 roku zostali oni przewiezieni do Moskwy w celu przeprowadzenia dalszego śledztwa i wzięcia udziału w procesie. Do zatrzymanych nie dopuszczano dyplomatów ukraińskich, ponieważ strona rosyjska oświadczyła, iż uważa mieszkańców Krymu za obywateli FR.

Dwoje podejrzanych (Gennadiy Afanasev i Oleksiy Chirniy) po zastosowaniu wobec nich tortur zdecydowało się na współpracę ze śledczymi i przyznali się do popełnienia wszystkich zarzucanych im czynów. Złożyli przy tym nieprawdziwe zeznania, obciążające Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenkę. Oleg Sentsov nie przyznał się do winy. Oleksandr Kolchenko przyznał, że pośrednio brał udział w podpaleniu biura partii „Yedinaya Rossiya”, lecz kategorycznie nie zgodził się z kwalifikacją tego czynu jako „akt terrorystyczny”.

Baza dowodowa przeciwko Sentsovowi i Kolchence składała się przede wszystkim z zeznań Chirniya i Afanaseva. W związku z podjęciem współpracy ze śledczymi, sprawy Afanaseva i Chirniya zostały wyłączone do odrębnego postępowania.

Moskiewski sąd miejski skazał Gennadiya Afanaseva w dniu 17.12.2014 r. na 7 lat pozbawienia wolności w kolonii karnej o zastrzyżonym rygorze. Drugi świadek oskarżenia, Oleksiy Chirniy, na podstawie analogicznych zarzutów został skazany w dniu 21.04.2015 r. przez sąd wojskowy w Rostowie nad Donem na 7 lat pozbawienia wolności w kolonii karnej o zastrzyżonym rygorze.

Zgodnie ze sfabrykowaną wersją śledztwa, na Krymie działała „grupa terrorystyczna”, składająca się z kilku osób. Poza wyżej wymienionymi, w jej skład wchodził również Nikita Borkin, Ilya Zuykov, Enver Asanov i Stepan Tsiril, którzy są obecnie poszukiwani. Grupą miał rzekomo kierować Oleg Sentsov, który wydał polecenie dokonania podpażeń oraz podłożenia ładunków wybuchowych w Symferopolu. Według wersji śledczych, „kierowanie” polegało na tym, że Sentsov wydawał polecenia Afanasevowi i Chirniyowi, a ci z kolei bezpośrednio zajmowali się dokonaniem przestępstw.

Według wersji śledczych, poprzez swoje działania „grupa terrorystyczna” dążyła do celu, jakim było „zdestabilizowanie sytuacji na półwyspie i wpłynięcie na organy władzy, aby podjęty decyzję o wystąpieniu „republiki” z Federacji Rosyjskiej [\[1\]](#).

2. PROCES SĄDOWY

Już w maju 2015 roku adwokat Nadii Savchenko Mark Feigin poinformował Fundację Otwarty Dialog, że na najwyższym szczeblu państwowym zapadła decyzja, aby procesy sądowe przeciwko przetrzymywanym w Rosji ukraińskim aktywistom były prowadzone w miastach regionalnych, a nie w

stolicy. „Nieoficjalnie jest mi wiadomo, że we wszystkich głośnych ukraińskich sprawach podjęto decyzję, aby jak najbardziej odizolować prowadzenie spraw od Moskwy. Sprawy Sentsova i Kolchenki będą prowadzone w Rostowie nad Donem, Karpyuka – we Władykazukazie, a Savchenko – w Woroneżu”, – powiedział adwokat. Taką metodę zastosowano celowo, chcąc utrudnić społeczeństwu kontrolę procesów. Później okazało się, że sprawa Sentsova i Kolchenki rzeczywiście będzie prowadzona w Woroneżu przez Północno-Kaukaski Wojskowy Sąd Okręgowy. Proces sądowy rozpoczął się w dniu 21.07.2015 r.

Jak łatwo można było przewidzieć, sąd okazał się bardziej życzliwy wobec wniosków oskarżenia, oddalając przy tym większość wniosków obrony. Adwokaci zwrócili się między innymi z prośbą, aby z powodu skomplikowanego charakteru sprawy rozprawy odbywały się nie częściej niż dwa razy w tygodniu. Mimo to, sędzia Sergey Mikhailyuk wyznaczał rozprawy na każdy dzień roboczy. Z tego powodu adwokaci nie mieli wystarczającej ilości czasu, aby we właściwy sposób przygotować obronę swoich klientów.

W trakcie procesu przesłuchano szereg świadków, których umownie można podzielić na trzy grupy:

- Osoby karane.
- Osoby, które dobrowolnie zgodziły się na współpracę z FSB (Federalna Służba Bezpieczeństwa). Ludzie, którzy od początku byli nastawieni krytycznie wobec Euromajdanu i byli jego ideologicznymi przeciwnikami.
- Świadkowie incognito (prawdopodobnie funkcjonariusze FSB) [\[2\]](#).

Niezaangażowanie i obiektywizm zeznań każdej z tych grup budzą wątpliwości.

W trakcie procesu sądowego ujawnione zostały niektóre fakty, świadczące o niewinności oskarżonych:

- W dniu 31.07.2015 r. jeden z głównych świadków w sprawie Sentsova i Kolchenki, Gennadiy Afanasev, na którego zeznaniach opierało się oskarżenie, odmówił składania zeznań przeciwko oskarżonym. Odwołał także wcześniej złożone zeznania, stwierdzając, że pomógł Sentsova i Kolchenkę pod wpływem tortur.

Zgodnie z wersją śledczych, Sentsov „organizował” podpalenia prorosyjskich organizacji z pomocą Gennediya Afanaseva. **„Bezpośrednim organizatorem tych akcji był Afanasev, który za każdym razem informował uczestników, że działa na polecenie Sentsova”**, – zapisano w materiałach sprawy karnej. Wycofanie się Afanaseva ze swoich zeznań, całkowicie zburzyło wersję śledczych, że to Sentsov jest organizatorem podpałek.

- Badanie przeprowadzone na wykrywaczu kłamstw nie potwierdziło faktu zachowania w pamięci Oleksiya Chirniya poleceń otrzymanych od Sentsova. Świadczy to o tym, iż Sentsov nie wydawał Chirniyowi poleceń w sprawie organizowania wybuchów w Symferopolu.
- W trakcie zaznajamiania się z materiałami sprawy okazało się, że „organizowaniem przestępstw” zajmowali się Afanasev i Chirniy. Zdaniem śledczych, Sentsov udzielał tylko wskazówek, jakich „przestępstw” trzeba dokonać. Potwierdzeniem tego były zeznania złożone przez Afanaseva i Chirniya. Jednak uwzględniając fakt, że zdecydowali się oni na współpracę ze śledczymi, ich zeznań nie można uznać za obiektywne. Wobec tego nie istnieją żadne dowody potwierdzające związek Sentsova z organizowaniem zarzucanych mu przestępstw.
- Nie prowadzono żadnych działań operacyjnych w stosunku do Sentsova (w odróżnieniu od innych osób występujących w sprawie nie był śledzony). Prowadzone były jedynie czynności śledcze z jego udziałem, w których trakcie wywierano na niego bezprawne naciski (stosowanie tortur).

- Grupa „krymskich terrorystów” nie była stała, nie posiadała struktury hierarchicznej i nie działała pod jednym kierownictwem. Każda z osób występujących w sprawie samodzielnie podejmowała decyzję, czy będzie brać udział w podpaleniach.
- Żaden z przesłuchanych przed sądem świadków nie zdołał niczego powiedzieć na temat składu i struktury grupy. Gennadiy Afanasev powiedział przed sądem, że w ogóle nie zna Kolchenki, a Sentsova zna tylko dlatego, że ten jest znanym reżyserem [\[3\]](#), [\[4\]](#).

3. WYROK

Dnia 25.08.2015 r. w Północno-Kaukaskim Wojskowym Sądzie Okręgowym został ogłoszony wyrok w sprawie Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki.

- **Oleg Sentsov** został uznany za winnego w zakresie wszystkich zarzucanych mu czynów: utworzenie grupy terrorystycznej (**art. 205.4 cz.1 KK FR**), dokonanie dwóch aktów terrorystycznych (**art. 205 cz.2 pkt. „a” KK FR**), przygotowanie do dokonania dwóch aktów terrorystycznych (**art. 30 cz.1 i art. 205 cz. 2 pkt. „a” KK FR**), a także udział w dwóch epizodach nielegalnego obrotu bronią i materiałów wybuchowych (**art. 22 cz. 3 KK FR**). Wyrokiem sądu **Oleg Sentsov został skazany na 20 lat pozbawienia wolności** w kolonii o zaostrzonym rygorze (pierwotnie oskarżenie wnioskowało o karę 23 lat pozbawienia wolności).
- **Oleksandr Kolchenko** również został uznany za winnego w zakresie wszystkich zarzucanych mu czynów: przynależność do grupy terrorystycznej (**art. 205.4 cz.2 KK FR**) i dokonanie aktu terrorystycznego (**art. 205 cz.2 pkt. „a” KK FR**). **Kolchenko został skazany na 10 lat pozbawienia wolności** w kolonii o zaostrzonym rygorze [\[5\]](#) (pierwotnie oskarżenie wnioskowało o karę 12 lat pozbawienia wolności).

Warto zauważyć, że i Sentsov, i Kolchenko otrzymali dokładnie takie wyroki, jakimi straszili ich śledczy podczas przesłuchań [\[6\]](#). Stanowi to jeszcze jeden dowód na to, iż zarówno sąd, jak i śledczy, nie działali w sposób obiektywny i niezawisły, lecz realizowali zamówienie reżimu.

4. FABRYKOWANIE OSKARŻEŃ O TERRORYZM

4.1. Prowokacja służb specjalnych

Według wersji śledczych, Oleg Sentsov w kwietniu 2014 roku wydał Cherniyowi i Afanesowowi polecenie wysadzenia pomnika Lenina znajdującego się obok dworca kolejowego w Symferopolu. W tym celu Sentsov za pośrednictwem Afanaseva miał rzekomo przekazać Cherniyowi środki pieniężne w kwocie 200 hrywien (8 euro) z przeznaczeniem na nabycie składników potrzebnych do wykonania urządzenia wybuchowego własnej roboty (wg terminologii NATO: improwizowane urządzenie wybuchowe - IED). Ponadto Sentsov rzekomo wydał polecenie wysadzenia w dniu 9 maja memoriału Wiecznego Ognia. Chirniy z kolei, poprosił znajomego chemika Oleksandra Pirogova o wykonanie urządzenia wybuchowego. Na kilka dni przed wyznaczoną datą Chirniy dwukrotnie otrzymywał od Pirogova przedmiot imitujący zapalnik, wykonany na bazie zegarka elektronicznego, i obie atrapy zaniósł do swojego domu.

Jak się później okazało, Pirogov od początku działał pod kontrolą FSB, a do przekazania Cherniyowi atrapy urządzeń wybuchowych doszło „w trakcie działań operacyjno-poszukiwawczych” [\[7\]](#).

Adwokat Sentsova, Dmitriy Dinze uważa, że przy pomocy Pirogova FSB dokonała prowokacji do popełnienia przestępstwa. Służby specjalne przeprowadziły między innymi instruktaż Pirogova informując go, że „*powinien dążyć do przekazania atrapy (urządzenia wybuchowego – red.) za pomocą skrytki*”.

Z materiałów sprawy również wynika, że już 11.04.2015 r. służby specjalne wiedziały, iż Chirniy ma zamiar w dniach 14.04.2015 r. i 18.04.2015 r. dokonać podpalenia biura organizacji „Russkaya Obshchina Kryma” i biura partii „Yedinaya Rossiya”, a mimo to nie zapobiegły podpaleniom. „Działaniom tym nie zapobiegnięto świadomie, żeby stworzyć wrażenie, że na terytorium Krymu istnieje grupa terrorystyczna” [8], – oświadczyła przed sądem adwokatka Oleksandra Kolchenki Svetlana Sidorkina.

W trakcie mów końcowych przed sądem adwokat Dmitriy Dinze przypomniał postanowienie Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej z 2012 roku. Zgodnie postanowieniem Sądu Najwyższego, „ingerencja i wykorzystanie w postępowaniu karnym dowodów uzyskanych w wyniku prowokacji ze strony milicji, naruszają zasadę rzetelności postępowania sądowego” [9].

4.2. Stosowanie tortur wobec podejrzanych w celu uzyskania przyznania się do winy

W efekcie stosowania brutalnych tortur wobec podejrzanych dwoje z nich (Afanasev i Chirniy) zostało zmuszonych do „przyznania się do winy” i wyrażenia zgody na współpracę ze śledczymi. Tortury były stosowane również wobec Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki, oni jednak odmówili przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów.

Tortury w stosunku do Gennadiya Afanaseva

Wycofanie się Gennadiya Afanaseva z wcześniej złożonych zeznań i oświadczenie o użyciu wobec niego tortur mocno nadszarpnęło stanowisko oskarżenia, ponieważ właśnie na zeznaniach Afanaseva bazowała większość „dowodów” przeciwko Sentsovowi.

W dniu 03.08.2015 r. Gennadiy Afanasev potwierdził przed swoim adwokatem Aleksandrem Popkovem, który odwiedził go w areszcie tymczasowym, że pomówił Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenkę pod wpływem tortur. Afanasev powiedział adwokatowi: „w sposób przemyślany stwierdziłem w sądzie, że nie istniały żadne grupy terrorystyczne. Wszystko to są fantazje śledczych, które podpisywałem nie patrząc [10]...”.

Adwokat Aleksandr Popkov opowiedział o niektórych szczegółach dotyczących stosowania tortur wobec jego klienta. Gennadiy Afanasev został zatrzymany na jednej z ulic w Symferopolu w dniu 09.05.2014 r.. Nieznani ludzie w kominiarkach schwytali go, zadali kilka ciosów, założyli mu na głowę worek, długo wozili samochodem po mieście, bili, żądali podania nazwisk aktywistów „Prawego Sektora”, z którymi był związany. Następnie Afanaseva przywieziono do jego mieszkania, gdzie odbywało się przeszukanie. Po przeszukaniu został doprowadzony do budynku FSB FR w Symferopolu, gdzie stosowano wobec niego tortury żądając, by przyznał się do prowadzenia „działalności terrorystycznej” (przygotowanie wysadzenia pomnika Lenina i memoriału Wiecznego Ognia).

Afanasevowi założono na twarz maskę przeciwgazową, zaciskając przewód zamknięto dopływ powietrza, i zaczął się dusić. Kiedy był bliski utraty przytomności, śledczy otwarli dopływ powietrza, odsunęli maskę przeciwgazową i w przestrzeń pod maską wpuścili jakiś gaz. Gaz sprowokował u Afanaseva odruch wymiotny, zaczął się krztusić wymiocinami. Nie dawali mu złapać oddechu, bili. Grozili gwałtem, rozbierali do naga, włączyli lutownicę, którą wodzili wokół ciała, mówiąc, co się stanie, kiedy lutownicę wprowadzą do odbytu. Afanaseva torturowano również używając prądu elektrycznego. Do jego organów płciowych przykładano gołe przewody. W efekcie Afanasev zaczął składać zeznania, obciążając Sentsova i Kolchenkę. Potem śledczy zaczęli wymyślać i przypisywać mu kolejne epizody, do których się przyznawał, obciążając Sentsova i Kolchenkę. Torturowany pomówił jeszcze kilka osób, których nazwisk nie pamięta. Według Gennadiya Afanaseva, rozkaz zastosowania wobec niego tortur wydał śledczy FSB FR Aleksandr Burdin.

W przeddzień rozprawy, dnia 31.08.2015 r. śledczy FSB FR uprzedzili Afanaseva, że powinien on odmówić składania zeznań na procesie, ale jednocześnie potwierdzić wszystkie zeznania złożone w trakcie postępowania przygotowawczego. Trzeba było uciec się do takiego sposobu, aby adwokaci Sentsova i Kolchenki nie zdołali zadać mu „niewygodnych” pytań. Afanasev postanowił jednak zerwać umowę ze śledczymi i w czasie procesu wycofał się z zeznań, jakie złożył w czasie śledztwa pod wpływem tortur.

Dnia 12.08.2015 r. Aleksander Popkov po raz kolejny odwiedził Gennadiya Afanaseva w areszcie śledczym i dowiedział się, że w dniu 06.08.2015 r. był u niego śledczy z FSB FR. Śledczy żądał, aby Afanasev powiedział, kto zmusił go do wycofania się z zeznań przeciwko Sentsovowi. Afanasev nie rozmawiał ze śledczym, jedynie cicho modlił się. Takie zachowanie rozżłościło śledczego, który mocno kopnął Afanaseva z tyłu w tydkę [\[11\]](#).

Dnia 19.08.2015 r. rosyjska organizacja obrony praw człowieka „Memoriał” oświadczyła, iż uważa Gennadiya Afanaseva za więźnia politycznego [\[12\]](#).

Tortury w stosunku do Oleksiya Chirniya

Tortury stosowano również wobec drugiego kluczowego świadka w sprawie „krymskich terrorystów” Oleksiya Chirniya.

W sierpniu 2014 roku Chirniy przebywał w szpitalu psychiatrycznym aresztu śledczego „Butyrki” (Moskwa). Nie wiadomo jak długo tam przebywał, ponieważ strona rosyjska trzymała to w tajemnicy. Chirniy jako jedyny ze wszystkich oskarżonych był przetrzymywany w szpitalu psychiatrycznym. Niewykluczone, że mogły być tam wobec niego stosowane bezprawne metody wywierania nacisku.

Dnia 03.02.2015 r. odbyło się spotkanie Oleksiya Chirniya z ukraińskim konsulem Gennadiyem Breskalenko w areszcie śledczym „Lefortowo” (to było pierwsze spotkanie Chirniya z ukraińskim dyplomatą od chwili zatrzymania w maju 2014 roku). W trakcie spotkania Chirniy powiedział ukraińskiemu konsulowi, że podczas jego zatrzymania w Autonomicznej Republice Krymskiej w maju 2014 roku stosowano wobec niego tortury. Między innymi, bito po głowie i innych częściach ciała, stosowano środki zastraszania i presji psychologicznej w celu wydobycia nieprawdziwych zeznań w zakresie przedstawionych mu zarzutów.

W czasie procesu Chirniya w kwietniu 2015 roku jego adwokat Ilya Novikov zgłosił wniosek o przekazanie sprawy do uzupełnienia i przeprowadzenie dodatkowego śledztwa w związku z tym, że Chirniy obciążył samego siebie, i że stosowano wobec niego tortury. Oleksiy Chirniy nie zgodził się ze stanowiskiem adwokata i poprosił, aby sprawę kontynuowano w trybie szczególnym. Po tym incydencie sąd odsunął adwokata Ilyę Novikova od obrony Chirniya w związku z „rozbieżnością stanowisk adwokata i podsądnego”, oddalony został również wniosek złożony przez niego wcześniej. Należy zaznaczyć, iż działania adwokata Novikova i Chirniya były uzgodnione. Wcześniej umówili się, że adwokat wystąpi z wnioskiem, a Chirniy nie zgodzi się z jego stanowiskiem. Ten ruch, z jednej strony nie pozwolił na zerwanie umowy, jaką Chirniy zawarł ze śledczymi, a z drugiej pozwolił na wystąpienie podczas procesu z oświadczeniem o stosowaniu wobec niego tortur [\[13\]](#).

Oleksiy Chirniy został skazany na 7 lat pozbawienia wolności.

Tortury w stosunku do Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki

O stosowaniu tortur wobec Olega Sentsova poinformowano jego adwokatów już w czerwcu 2014 roku.

Dnia 06.08.2015 r. w czasie procesu Oleg Sentsov bardziej szczegółowo opowiedział o torturach, przez które przyszło mu przejść. *„Zostałem zatrzymany 10 maja przed wejściem do własnego domu. Wepchnęli mnie do autobusu, z workiem na głowie, w kajdankach przywieźli do budynku SBU, wtedy już FSB. Posadzili mnie na krześle i zaczęli przesłuchiwać dość brutalnie. Pytali, czy znam Chirniya i Afanaseva. Zaczęli mnie bić, używając do tego ręk i nóg, środków specjalnych. Stojąc, leżąc, siedząc. Trudno*

siedzieć na krześle, kiedy biją cię pałką. Dusili mnie plastikowym workiem. Widziałem to na filmach. Nie rozumiałem, dlaczego ludzie się łamią. To jest straszne. Przeszedłem przez to cztery razy. Grozili, że mnie zgwałcą używając pałki. To trwało trzy, cztery godziny. Kiedy się zmęczyli, zawieźli mnie na przeszukanie, i dopiero wtedy dowiedziałem się, że to są funkcjonariusze FSB” [14], – powiedział przed sądem Sentsov.

W październiku 2014 roku Komitet Śledczy Rosji odmówił wszczęcia postępowania karnego dotyczącego stosowania tortur. W postanowieniu stwierdzono, że Sentsov interesował się sadomasochizmem, i że urazy na plecach powstały niedługo przed zatrzymaniem z winy jakieś jego partnerki.

O stosowaniu tortur wobec niego opowiadał również Oleksandr Kolchenko: „*Po zatrzymaniu na wstępnym przesłuchaniu, które nie zostało zapisane w protokole, **bito mnie po twarzy i ciele... Zznań tych [złożonych w czasie śledztwa – red.] nie potwierdzam. Adwokat wprowadził mnie wtedy w błąd co do zarzutów, jakie mi postawiono. Nie zgłaszałem tego, że stosowano przemoc, bo kiedy się dowiedziałem, jakie środki stosowano wobec Olega, to uznałem, że naciski wywierane na mnie są mało znaczące i niewarte tego, aby je zgłaszać**” [15].*

4.3. Rozbieżność między postawionymi zarzutami a znamionami czynu

Ważnym elementem sprawy „krymskich terrorystów” jest istnienie rozbieżności między postawionymi zarzutami a znamionami czynu. Trzech podejrzanych w sprawie (Chirniy, Afanasev, Kolchenko) przyznało się do udziału w podpaleniu biura partii „Yedinaya Rossiya” (przed aneksją Krymu było to biuro należące do Partii Regionów). Chirniy i Afanasev również przyznali się, że uczestniczyli w podpaleniu „Russkoy Obshchiny Kryma” w Symferopolu. Oleg Sentsov nie przyznał się do podpalenia obu budynków. Kolchenko oświadczył, że nie uważa swojego czynu za akt terrorystyczny, lecz za chuligański. Chirniy i Afanasev przyznali się do winy, lecz wyrazili sprzeciw wobec zakwalifikowania ich działań jako terrorystycznych.

W siedzibie „Russkoy Obshchiny Kryma” zostały nadpalone drzwi, straty wyniosły około 400 euro; w siedzibie partii „Yedinaya Rossiya” zostało nadpalone okno – straty wyniosły około 2600 euro. Aktualne pozostaje pytanie – **czy podpalenia, które nie doprowadziły do ciężkich skutków, można kwalifikować jako akty terrorystyczne?**

Według wersji śledczych, podpalenia dokonano z zamiarem „zastraszenia ludności i wpłynięcia na decyzję organów władzy”. Właśnie to sformułowanie pozwoliło na postawienie oskarżonym zarzutu o działalność terrorystyczną. Oskarżenie koncentrowało uwagę na tym, że w obu przypadkach podpalenia zostały dokonane w biurach organizacji, w których nazwach występują słowa „rosyjski” lub „Rosja”, i na których wisiały rosyjskie flagi. **Warto jednak zaznaczyć, że w kwietniu 2014 roku na terytorium Krymu de jure w ogóle nie istniała partia „Yedinaya Rossiya”, a podpalona siedziba należała do ukraińskiej Partii Regionów.** „Yedinaya Rossiya” nie ma nic wspólnego z tym biurem, pod tym adresem znajduje się była siedziba Partii Regionów [16], – oświadczył po fakcie podpalenia zastępca szefa Centralnego Komitetu Wykonawczego partii „Yedinaya Rossiya” Konstantin Mazurevskiy.

W nowej historii Rosji jest wystarczająco przypadków podpaleń, których dokonano z powodów politycznych, jednak wcześniej tylko jeden raz przed sprawą „krymskich terrorystów” działanie takie zostało zakwalifikowane jako działalność terrorystyczna. W 2012 roku za dokonanie szeregu podpaleń mających podłoże ideologiczne została skazana grupa młodych ludzi, którzy według wersji śledczych byli członkami „Autonomicznej Bojowej Organizacji Terrorystycznej”. Godnym uwagi jest inny przypadek, mający miejsce jesienią 2008 roku w Republice Karaczajsko-Czerkieskiej (FR). Wtedy grupa bojowników usiłowała przy pomocy koktajli Mołotowa podpalić budynek administracji rejonu zelenczuńskiego republiki. Z przyczyn od nich niezależnych lokal nie zapalił się. Działania bojowników zostały zakwalifikowane jako „umyślne zniszczenie lub uszkodzenie mienia” (art.167 kk FR). Zdaniem

oskarżenia, akcja została zaplanowana „w celu zdestabilizowania sytuacji społeczno-politycznej w regionie i zastraszenia ludności”. Takie samo sformułowanie występuje w sprawie „krymskich terrorystów”, którym jednak został postawiony został całkiem inny zarzut – terroryzm [17].

Jeśli brać pod uwagę epizod dotyczący zarzutu o przygotowanie wysadzenia pomnika Lenina i memoriału Wiecznego Ognia, które były kwalifikowane jako przygotowanie do aktu terrorystycznego, to w historii Rosji podobne przypadki także otrzymywały różną interpretację. Na przykład, kiedy w 2009 roku w Sankt Petersburgu został wysadzony pomnik Lenina przy Dworcu Finlandzkim, sprawę wszczęto z art. 167 kk FR – „Umyślne zniszczenie lub uszkodzenie mienia” [18].

5. REAKCJA SPOŁECZNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ

Dzięki interwencji organizacji obrony praw człowiek, w tym Fundacji Otwarty Dialog, która jako jedna z pierwszych zaczęła naświetlać sprawę „krymskich terrorystów”, prześladowaniom ukraińskich obywateli przez organy śledcze Rosji udało się nadać duży rozgłos na arenie międzynarodowej. Pomimo usiłowań władz rosyjskich, aby jak najbardziej odwrócić uwagę społeczną od procesu (prowadzenie sprawy zostało przekazane do miasta regionalnego, akredytację na procesie uzyskały tylko rosyjskie media), to sprawa była śledzona przez rządy demokratycznych państw, międzynarodowe organizacje, a przebieg rozpraw sądowych był relacjonowany nie tylko w ukraińskich i rosyjskich mediach, ale też w mediach światowych.

Ogłoszenie surowego wyroku na podstawie sfabrykowanej sprawy karnej wywołało jednogłośnie potępienie ze strony społeczności ukraińskiej i światowej.

Zdecydowany protest w związku z wyrokiem dla Sentsova i Kolchenki wydanym przez rosyjski sąd wyraziło MSZ Ukrainy. *„Domagamy się, aby strona rosyjska zaprzestała farsy sądowej, która w imię ambicji rosyjskich przywódców niszczy życie ludzi, i natychmiast uwolniła Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenko, a także wszystkich innych zakładników politycznych”* [19], – oświadczone w resorcie.

„Cały ten proces został urządzony po to, żeby dać sygnał. Został on wykorzystany w rosyjskiej wojnie propagandowej przeciwko Ukrainie i przypominał procesy pokazowe dysydentów epoki stalinowskiej” [20], – oświadczył przedstawiciel Amnesty International w Ukrainie Bogdan Ovcharuk.

Ambasador USA na Ukrainie Jeffrey Payet potępił proces Sentsova i Kolchenki, nazywając go farsą, a wyrok sądu – haniebną decyzją [21].

Przewodnicząca PACE Anne Brasseur oświadczyła, że wyrok sądu jest sprzeczny z wymaganiami PACE wobec Federacji Rosyjskiej. *„Dzisiejsza decyzja sądu pozostaje w jawnej sprzeczności z tymi wymaganiami. Dlatego ponownie apeluję do władz rosyjskich o przestrzeganie swoich zobowiązań jako państwa członkowskiego Rady Europy i uwolnienia wszystkich osób zatrzymanych nielegalnie po aneksji Krymu”* [22], - podkreśliła Brasseur.

„Rosyjskie sądy nie posiadają kompetencji, aby dokonywać osądu odnośnie działań dokonanych poza granicami uznanego międzynarodowo terytorium Rosji. Unia Europejska traktuje tę sprawę jako naruszenie międzynarodowego prawa i elementarnych standardów wymiaru sprawiedliwości” [23], – oświadczyła Wysoka Komisarz Unii Europejskiej do spraw bezpieczeństwa i polityki wewnętrznej Federica Mogherini.

W czasie spotkania z Prezydentem Ukrainy Petro Poroszenką Przewodniczący Rady Europy Donald Tusk oświadczył, że prześladowanie obywateli Ukrainy w Rosji jest symbolem cynizmu, dominującego dzisiaj w polityce Rosji [24].

Dnia 03.09.2015 r. ministrowie spraw zagranicznych 8 północnoeuropejskich państw (Danii, Szwecji, Norwegii, Finlandii, Islandii, Estonii, Łotwy i Litwy) w czasie spotkania w Kopenhadze wezwali Rosję do

uwolnienia nielegalnie porwanych i uwięzionych obywateli Ukrainy Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki oraz obywatela Estonii Estona Kohvera [25].

Dnia 10.09.2015 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie wydania wyroków skazujących dla Olega Sentsova, Oleksandra Kolchenki i Estona Kohvera, wzywając Rosję do ich natychmiastowego uwolnienia. „Parlament zdecydowanie potępia rażące naruszenie integralności terytorialnej Ukrainy i Estonii poprzez porwania obywateli obu państw w celu przedstawienia im zarzutów w sądzie rosyjskim” [26], – stwierdza się w rezolucji.

6. WNIOSKI

Fundacja Otwarty Dialog uważa, że wyrok skazujący dla Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki jest kolejnym dowodem na brak praworządności w Rosji. Sądy i organy ścigania są częścią represyjnego mechanizmu państwa. Ten wyrok to sygnał dla wszystkich liberalno-demokratycznych sił w kraju, że władza jest gotowa w najbardziej nawet brutalny sposób walczyć z wszelką opozycją obecnego reżimu.

To również sygnał dla państw Zachodu, które stanęły w obronie ukraińskich więźniów politycznych, że Moskwa nie ma zamiaru wsłuchiwać się w stanowisko krajów cywilizowanego świata i szanować istniejących międzynarodowych norm prawnych. Wcześniej na podstawie sfabrykowanej sprawy karnej na 15 lat pozbawienia wolności w Rosji został skazany obywatel Estonii Eston Kohver. Nie należy się łudzić, iż w Rosji wyrok skazujący czeka jeszcze jednego znanego ukraińskiego więźnia politycznego – Nadiję Savchenko.

Rosja, podobnie jak terrorysta, bierze zakładników, aby później mieć dodatkowe argumenty w międzynarodowych negocjacjach, w czasie których występuje tylko z pozycji siły i szantażu.

Spółeczność międzynarodowa powinna wyraźnie pokazać rosyjskim władzom, że nie ulega wobec szantażu, a ten, kto narusza ustalone normy, zostanie ukarany. Fundacja Otwarty Dialog wzywa kraje Zachodu do poszerzenia sankcji w stosunku do Rosji. W szczególności sankcjami powinny zostać objęte osoby odpowiedzialne za prześladowanie Olega Sentsova i Oleksandra Kolchenki.

Wszystkie osoby pragnące udzielić poparcia dla naszych żądań, prosimy o zwócenie się pod poniżej wskazane adresy:

- Przewodnicząca PACE Anne Brasseur – e-mail: abrassuer@chd.lu, tel.: +33 88 41 23 41;
- Przewodniczący ZP OBWE Ilkka Kanerva - e-mail: ilkka.kanerva@parliament.fi, tel.: +358 9 432 3055; +358 9 432 3529;
- Wysoka Komisarz Unii Europejskiej do spraw bezpieczeństwa i polityki wewnętrznej Federica Mogherini – 1049 Brussels, Rue de la Loi / Wetstraat 200, tel.: +32 2 584 11 11; +32 (0) 2 295 71 69;
- Szef Komisji Parlamentu Europejskiego Spraw Zagranicznych Elmar Brok – Rue Wiertz 60, 1047 Bruxelles, Belgique, tel.: +32 2 28 49013 (Bruksela), +33 3 881 76902 (Strasburg);
- Przewodniczący Rady Europy Donald Tusk - Rue de la Loi / Wetstraat 175, 1048 Brussels, e-mail: donald.tusk@european-council.europa.eu, tel.: +32 2 28 15650;
- Przewodniczący Komisji Europejskiej, Jean-Claude Juncker – 1049 Brussels, Belgium Rue de la Loi / Wetstraat 200, e-mail: president.juncker@ec.europa.eu.
- Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka Ra'ad Zeid Al-Husajn – Palais des Nations CH-1211 Geneva 10, Switzerland, tel.: +41 22 917 9220;

Wykaz źródeł:

1. Mediazona / Proces Sentsova. Dzień drugi pierwszy - <http://zona.media/online/sentsov-nachalo/>
2. Mediazona / Proces Sentsova. Ostatnie słowo - <http://zona.media/online/sentsov-preniya/>
3. Mediazona / Proces Sentsova. Ostatnie słowo - <http://zona.media/online/sentsov-preniya/>
4. Mediazona / Proces Sentsova. Przesłuchanie Afanaseva - <http://zona.media/online/sentsov-afanasev/#7983>
5. Hromadske.TV / W Rosji skazano Sentsova na 20 lat więzienia, Kolchenko na 10 - <http://www.hromadske.tv/politics/sud-rostova-viznav-vinnim-olega-sentsova/>
6. UNIAN / Sentsov: FSB grozi mi pozbawieniem wolności na 20 lat - <http://www.unian.net/politics/1065162-sentsov-fsb-ugrojaet-mne-lisheniem-svobodyi-na-20-let.html>
7. Mediazona / Proces Sentsova. Dzień pierwszy - <http://zona.media/online/sentsov-nachalo/>
8. Mediazona / Proces Sentsova. Ostatnie słowo - <http://zona.media/online/sentsov-preniya/>
9. Rossiyskaya Gazeta / Sąd Najwyższy ustalił pojęcie policyjnej prowokacji - <http://www.rg.ru/2012/07/03/provokaciya-site.html>
10. Mediazona / Skazany w sprawie „krymskich terrorystów” Gennadij Afanasev powiedział o torturach i pomówieniu reżysera Sentsova - <http://zona.media/news/afanasiev-davlenie/>
11. Profil Aleksandra Popkova na Facebooku - <https://www.facebook.com/alexander.popkov.7/posts/900242453396109?pnref=story>
12. Memoriał / „Memoriał” uważa Gennadiya Afanaseva za więźnia politycznego - <http://www.memo.ru/d/243934.html>
13. Страница Ильи Новикова в Facebook - <https://www.facebook.com/Ilya.S.Novikov/posts/10203237585660241?fref=nf>
14. Radio Svoboda / Trudno siedzieć, kiedy biją pałką - <http://www.svoboda.org/content/article/27173887.html>
15. Radio Svoboda / Trudno siedzieć, kiedy biją pałką - <http://www.svoboda.org/content/article/27173887.html>
16. Yedyny Informatsionny Portal / Podpalone w Symferopolu biuro należy do nie należy do „Yedinej Rossii” - <http://www.ua-ru.info/news/12238-sozhzhennyi-v-simferopole-ofis-ne-prinadlezhit-edinoy-rossii.html>
17. Mediazona / W społeczeństwie rozgorzał spór o rolę partii - <http://zona.media/practice/casus-arson/>
18. Komsomolskaya Pravda / Na odbudowę zniszczonego pomnika Lenina pójdzie 8 milionów - <http://www.spb.kp.ru/daily/24270/466415/>
19. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy / Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy domaga się Od Federacji Rosyjskiej niezwłocznego uwolnienia Olega Sentsova i Aleksandra Kolchenki - <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/comments/4044-ministerstvo-zakordonnih-sprav-ukrajini-vimagaje-vid-rosiyskoji-federaciji-negajno-zvilyniti-olega-sencova-ta-oleksandra-kolychenka>
20. Amnesty International / Rosja: Krymscy aktywiści skazani w wyniku niesprawiedliwego procesu sądowego - <http://amnesty.org.ua/nws/rosiya-krimski-aktivisti-zasudzheni-v-rezultati-nespravedlivogo-sudovogo-protsesu/>
21. Profil Jeffrey Payeta na Twitterze - <https://twitter.com/GeoffPyatt/status/636161659476774912>
22. PACE / PACE President deplores sentencing in Russia of Sentsov and Kolchenko - <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/News-View-EN.asp?newsid=5742&lang=2&cat=15>
23. EEAS / Statement by High Representative/Vice-President Mogherini on the sentencing by a Russian court of Ukrainian citizens O. Sentsov and O. Kolchenko - http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150825_01_en.htm
24. Council of the European Union / Press statement by President Donald Tusk after meeting with President of Ukraine, Petro Poroshenko - http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/08/27-tusk-statement-meeting-poroshenko/?utm_source=dsm5-

[auto&utm_medium=email&utm_campaign=Press+statement+by+President+Donald+Tusk+after+meeting+with+President+of+Ukraine%2c+Petro+Poroshenko](#)

25. Norden2015 / Statement by Denmark, Estonia, Finland, Iceland, Latvia, Lithuania, Norway and Sweden on regional security - http://um.dk/da/~media/UM/Danish-site/Documents/Udenrigspolitik/Nyheder_udenrigspolitik/2015/NB8%20statement%20regional%20security.pdf
26. European Parliament / Human Rights: Russia, Azerbaijan and Angola - <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20150903IPR91536/html/Human-rights-Russia-Azerbaijan-and-Angola>